

CRNA GORA

INFORMACIJA O SKLADIŠTU RADIOAKTIVNOG OTPADA (RAO)

PODGORICA, DECEMBAR 2024. GODINE

UVOD

U periodu 2005- 2008. godina **tadašnje Ministarstvo nadležno za životnu sredinu** je uz podršku Međunarodne agencije za atomsku energiju iz Beča (MAAE) izgradilo **centralizovani objekat za privremeno skladištenje radioaktivnog otpada-Skladište RAO uz podršku obezbjeđenu** kroz nacionalni projekat MNE3002 "Jačanje upravljanja radioaktivnim otpadom".

Država Crna Gora, odnosno Vlada Crne Gore, preko Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je **vlasnik skladišta radioaktivnog otpada**, kojim, shodno izdatoj dozvoli za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada od strane Agencije za zaštitu životne sredine od 13.06.2012, upravlja D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ – Podgorica.

U skladu sa članom 38 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16, 84/24), radioaktivni otpad, do uspostavljanja uslova za njegovo odlaganje, skladišće se kod pravnog lica koje ima dozvolu za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada. Nadalje, članom 38 ovog zakona je propisano da se troškovi održavanja skladišta obezbjeđuju, takođe, iz budžeta Crne Gore.

Članom 37 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti, utvrđeno je da se troškovi skladištenja izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnog otpada bez vlasnika (orfan) obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore.

Takođe, odredbama člana 16 Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", broj 58/11) uređeno je da se iskorišćeni zatvoreni radioaktivni izvor ili radioaktivni izvor koji se više ne namjerava koristiti skladišti u skladište radioaktivnog otpada, ukoliko ga nije moguće vratiti dobavljaču. Troškove prevoza, sigurnog i bezbjednog skladištenja iskorišćenih radioaktivnih izvora koji se ne mogu vratiti dobavljaču snosi imalac tih izvora. Osim toga, u taj iznos uračunati su i troškovi odlaganja tog izvora. Međutim, vlasnik svih iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora i radioaktivnog otpada koji se nalaze u skladištu je država, odnosno Vlada Crne Gore preko ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine, odnosno sada Ministarstva ekologije održivog razvoja i razvoja sjevera. To znači da je na Ministarstvu da osmisli način daljeg upravljanja iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom u saradnji sa D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - Podgorica, te da u novom strateškom okviru prikaže sve opcije upravljanja.

UGOVOR I ANEKSI

Vlada Crne Gore i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - Podgorica su dana 11.10.2012. godine **zaključili Ugovor broj 01-2114/6 o davanju na korišćenje privremenog skladišta radioaktivnog otpada na period od pet (5) godina**, koji je sastavni dio Informacije.

Prvim Aneksom Ugovora br. 01-2114/18-2012 od 29.12.2017. godine ovaj rok je bio produžen za pet (5) godina tj. do 1.1.2023. godine, dok je **Aneksom 2 Ugovora br. 04-9846/2 od 14.12.2022. godine rok je produžen za narednih 5 godina, tj. do 1.1. 2028. godine.**

Sljedeći Aneks ugovora treba pripremiti i potpisati prije 31.12.2027. godine.

D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - Podgorica je odgovoran za:

- održavanje i upravljanje skladištem radioaktivnog otpada;
- upravljanje iskorišćenim radioaktivnim izvorima;
- upravljanje radioaktivnim otpadom;
- upravljanje izvorima bez vlasnika, kao i
- materijalima koji su označeni stepenom tajnosti „TAJNO“ .

Navedene odgovornosti D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - Podgorica su predmet kontinuirane inspeksijske kontrole, kako od strane inspekcije nadležne za zaštitu od zračenja, tako i od strane Međunarodne agencije za atomsku energiju (MAAE), i u kontinuitetu mora dokazivati da adekvatno održava kvalitet objekta, sigurnost u istom, zatim da na siguran i bezbjedan način upravlja iskorišćenim radioaktivnim izvorima, radioaktivnim otpadom, izvorima bez vlasnika, kao i materijalima koji su označeni stepenom tajnosti „TAJNO.

Članom 4 osnovnog Ugovora Broj 01-2114/6 od 11.10.2012. godine, članom 4 Aneksa Ugovora br. 01-2114/18-2012 od 29.12.2017. godine i članom 4 Aneksa 2 Ugovora br. 04-9846/2 od 14.12.2022. godine definisano je da će Ustupilac (Vlada Crne Gore) Korisniku (D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - Podgorica) sredstva isplaćivati u jednakim mjesečnim ratama sa budžetske pozicije ministarstva nadležnog za životnu sredinu.

Važno je napomenuti da je shodno članu 4 osnovnog Ugovora, članu 4 Aneksa Ugovora i članu 4 Aneksa 2 Ugovora definisano je da će Korisnik (CETI) Ustupiocu (Vlada Crne Gore) **dostaviti predlog budžeta za održavanje skladišta radioaktivnog otpada jednom godišnje, najkasnije do 1. juna tekuće za narednu godinu. Takođe, propisano je da će Ustupilac (Vlada Crne Gore) shodno raspoloživim sredstvima iz Budžeta obezbjeđivati sredstva za održavanje skladišta radioaktivnog otpada.** Napominjemo da je Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera na osnovu procjene troškova za nesmetano upravljanje skladištem radioaktivnog otpada u Predlogu zakona o Budžetu za 2025. godinu planiralo sredstva u iznosu od 80.000 eura. Osim toga, D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - Podgorica svake godine Ministarstvu dostavlja **detaljan Finansijski izvještaj o utrošenim sredstvima za upravljanje, skladištenje i održavanje privremenog skladišta RAO**, koji je predmet redovne revizije.

Ne treba posebno naglašavati da je posjedovanje i upravljanje radioaktivnim otpadom, iskorišćenim radioaktivnim izvorima, izvorima bez vlasnika i dr zakonska obaveza, obaveza is sadašnjeg zakona Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16, 84/24), Pravilnika o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", broj 56/11 od 25.11.2011. godine), Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", broj 58/11), novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednost ("Sl. list Crne Gore", br. 49/24), Strategije zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom, Zakona o potvrđivanju Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom („Sl. list Crne Gore – Međunarodni ugovori”, br. 02/10), kao i:

- Direktive Savjeta 2011/70/EURATOM od 19. jula o uspostavljanju okvira Zajednice za odgovorno i sigurno upravljanje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom;

- Direktive Savjeta 2006/117/EURATOM od 20. novembra 2006. o nadzoru i kontroli pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenoga goriva;
- Uredbe Komisije (EURATOM) 2005/302 od 8. februara 2005. godine o primjeni zaštitnih mjera (nadzora sigurnosti) EURATOM-a;
- Odluke Komisije od 2008/312 od 5. marta 2008. o utvrđivanju standardnog dokumenta za nadzor i kontrolu pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenoga goriva na koji upućuje Direktiva Savjeta 2006/117/EURATOM;
- Direktive Savjeta Evropske unije 2013/59/EURATOM od 5. decembra 2013. godine o osnovnim sigurnosnim standardima za zaštitu od opasnosti koje potiču od izloženosti jonizujućem zračenju, i o stavljanju van snage Direktiva Savjeta Evropske unije (89/618/EURATOM, 90/641/EURATOM, 96/29/EURATOM, 97/43/EURATOM i 2003/122/EURATOM);
- Direktive 2009/71/EURATOM o uspostavljanju okvira Zajednice za nuklearnu sigurnost nuklearnih postrojenja;
- Direktive Savjeta 2006/117/EURATOM od 20. novembra 2006. o nadzoru i kontroli pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenoga goriva;
- Uredbe Komisije (EURATOM) 2005/302 od 8. februara 2005. godine o primjeni zaštitnih mjera (nadzora sigurnosti) EURATOM-a; i
- Odluke Komisije od 2008/312 od 5. marta 2008. o utvrđivanju standardnog dokumenta za nadzor i kontrolu pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenoga goriva na koji upućuje Direktiva Savjeta 2006/117/EURATOM.

Važno je napomenuti da u Crnoj Gori D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ **jedini ispunjava** uslove za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada jer su to posebni uslovi koje nije lako ispuniti i za koje je trebalo obučiti zaposlene.

Osim toga, shodno članu 13 stav 3 tačka 5 Zakona o zaštiti lica i imovine ("Službeni list Crne Gore", br. 043/18) objekti u kojima se proizvode, koriste ili skladište radioaktivne i druge opasne i štetne materije **predstavljaju obavezno štićene objekte**. S tim u vezi, Skladište radioaktivnog otpada mora da ispuni i sve uslove propisane Zakonom o zaštiti lica i imovine i pravilnicima koji su donijeti na osnovu tog zakona.

Takođe, napominjemo da je shodno Planu javnih nabavki Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, koji je objavljen 25.10.2024. godine, jedna od planiranih aktivnosti Izrada „Analize o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“. Navedena Analiza je osnov za izradu **Programa upravljanja radioaktivnim otpadom**, koji će zamijeniti postojeću Strategiju zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom. Naime, shodno članu 17 Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list Crne Gore", br. 049/24 od 29.05.2024) Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je u obavezi da izradi **novi strateški dokument – Program upravljanja radioaktivnim otpadom**, u skladu sa principima datim u Zakonu, pravnom tekovinom Evropske unije, međunarodnim standardima koje donosi Međunarodna agencija za atomsku energiju i Međunarodna komisija za zaštitu od zračenja, te da na adekvatan način reguliše upravljanje radioaktivnim otpadom i iskorišćenim radioaktivnim izvorima i izvorima bez vlasnika i u narednom periodu.

INSTITUCIONALNE IZMJENE

Usljed institucionalnih izmjena koje su se desile rekonstrukcijom 44. Vlade Crne Gore i formiranjem Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera utvrđeno je da je, shodno članu 16 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 098/23, 102/23, 113/23, 071/24, 072/24, 090/24, 093/24, 093/24, 104/24, 117/24) i članu 3 tačka 1.1.2 Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, ovo ministarstvo nadležno, između ostalog, **za upravljanje radioaktivnim otpadom.**

S tim u vezi, **neophodno je da Vlada Crne Gore zaduži Damjana Ćulafića, ministra ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera da nastavi sa plaćanjem faktura** za jun, jul, avgust, septembar, oktobar, novembar i decembar 2024. godine, u jednakim mjesečnim ratama u iznosu od po 4.166,66 eura, koje se odnose na upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, shodno navedenim Ugovorima i Aneksima Ugovora.

Takođe, neophodno je da **Vlada Crne Gore zaduži Damjana Ćulafića, ministra ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera da nastavi sa plaćanjem faktura**, za vrijeme trajanja mandata, koje se odnose na upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, shodno navedenim Ugovorima i Aneksima Ugovora, a za koje će se sredstva opredjeljivati budućim Zakonima o Budžetu Crne Gore.